

III RIIGIKOGU

5. istungjärk. **Protokoll nr. 128 (11).**

1928.

III Riigikogu koosolek 21. veebruaril
1928 kell 17.

Kokku on tulnud 91 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: Riigivanem **J. Tõnisson**, siseminister **J. Hünerson**, välisminister **H. Rebane**, rahaminister **A. Teetsov**, sõjaminister **N. Reek**, teedeminister **A. Kerem**, kohtuminister **T. Kalbus**, kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**, töö-hoolekandeminister **K. Soonberg**, põllutöominister **O. Köster**, haridusminister **A. Mõttus**.

Päevakord:

1. Sõjas teadmata kadunute surnukstunnistamise tähtaja lühendamise seadus — A. Jõeääre ettepanek.

2. Eelkrediidi avamise seadus riigi 1927./28. a. lisaelarve nr. 3 arvel — II lugemisel.

3. 1929./30. a. põllumajanduse üleskirjutamise seadus — II lugemisel.

4. Kriminaal kohtupidamise seaduse § 177. muutmise seadus — II lugemisel.

5. Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 17.30 min.

Juhataja **R. Penno**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. Sõjas teadmata kadunute surnukstunnistamise tähtaja lühendamise seadus — A. Jõeääre ettepanek.

A. Jõeääre(stp) ettepanekul otsustatakse nähtava enamusega anda seaduseelnõu üldkomisjoni.

2. Eelkrediidi avamise seadus riigi 1927./28. a. lisaelarve nr. 3 arvel — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Veiler** (loeb):

Eelkrediidi avamise seadus riigi 1927./28. a. lisaelarve nr. 3 arvel.

O. Gustavson (stp): Käesoleva seaduse aruandja härra Veiler loetles terve rea asjaolusid, mida rahaasjanduse komisjon kaalunud ei olevat. Haridusminister omalt poolt andis seletuse käesoleva krediidi tarvilikkuse kohta, aga ühe asja jätsid niihästi aruandja kui ka haridusminister kahe silma vahele. Nimelt selle imeliku tee, kuidas käesoleval korral krediiti nõutatakse. Meie rühma liikmete poolt on enam kui üks kord tähelepanu juhitud sellele, et ei saa leppida sellega, kui krediit kulutatakse enne, kui seda nõutatakse ja nimetatakse siiski eelkrediidiks. Mispärast valitud on just sarnane veider tee, selle kohta on seletus võlg jätud. Võib olla, et tahetakse siin käsitada §34. riigi Eelarve seadusest. See paragrahv kõneleb aga sootu iseesjust. Selle paragrahvi järgi on Vabariigi Valitsusel õigus kulutada eelarve-aasta kestes väljaspool eelarvet kuni 10 miljonit marka, aga ainult nende ülesannete rahuldamiseks, mis tingitud maksvate seaduste täitmisest, ja kus lühiajalised tähtjad ei luba Riigikogu poolt nõusolekut saavutada. Siin on lugu sootuks teine. Riigikogu on oktoobrikuust saadik koos istunud. Niihästi eelmisel kui ka praegusel valitsusel oleks võimalik olnud Riigikogu ette tulla ja Riigikogu informeerida, et niisugused kavatsused olemas on. Selle peale vaatamata astutakse teatud sammud enne ära ja alles siis tagantjärele nõutakse Riigikogult nende sanktsioneerimist. Ma arvan, et sarnane krediitide soetamise viis ei ole küllalt korralik. Näib, et Vabariigi Valitsus ei taha Riigikoguga kontakti pidada, et ta enne Riigikoguga käsi-käes küsimusi läbi ei aruta, vaid paneb Riigikogu tagantjärele tõsiasjade ette, kus juba krediidid tehtud on ja neid peab välja maksma. See on igatahes tee, mida meie rühm pooldada ei saa.

Aruandja **A. Veiler** (lõpusõna): Rahaasjanduse komisjonis puudutati ka seda küsimust, mille rkl. härra Gustavson ette tõi. Kuid seda tähele pannes, et krediidid, missuguseid praegu siin küsitakse, hädatarvilikud on, otsustas rahaasjanduse komisjon seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks esitada.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu pealkiri vastu võetud.

Aruandja **A. Veiler** (loeb):

§ 1. Rahaministrile lubatakse avada eelkrediiti Riigivanema ja riigikantselei alal, ptk. I (I jagu) § 4 järgi kr. 36.000. — ja tööhoolekandeministeeriumile omavalitsustele hoolekande kulude katteks 10. iseseisvuse päeva puhul kr. 20.000.—

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Esimesel lugemisel ma tuletasin juba lugupeetud Riigikogu liikmetele meelde, et meil on hoolekande summad riigi eelarvest kustutatud, puuduvad tööpuuduse krediidid. Hoolealuseid, kes abi vajaksid, on rohkesti, igas linnas tööpuuduse all kannatajaid on õige palju ja oleks otstarbekohane kui riigi iseseisvuse 10. aastapäeva puhul ka hoolealuseid, vanu ja väetid meele peetakse ja neile selle päeva puhul ühekordset toetust antaks. Selleks tegin ma rahaasjanduse komisjonis ettepaneku, et võetakse 20.000 krooni asemele 50.000 krooni. Seda ettepanekut kordan ka Riigikogus. 5.000.000 marka sel puhul ei ole raha, mida võimata oleks katta, see on õieti väike tilk nende väljaminekute kõrval, mis riik teeb, kus võiks aga kokkuhoidlik olla. See raha läheks hädaliseks otstarbeks, selle raha järele on suur tarvidus. Tööpuuduse all kannatavad vanad ja väetid saaksid toitu, sooja toa j. n. e. Kui neile see võimaldatakse 10. iseseisvuse päeva puhul, siis saaks sellega riiklikku otstarvet täita.

Juhataja **R. Penno**: Rkl. Johanson'ilt on ettepanek, võtta § 1. 20.000 krooni asemele 50.000 krooni.

Aruandja **A. Veiler** (lõpusõna): See ettepanek on isenesest väga inimlik, aga et rahaasjanduse komisjonis see asi juba kaalumisel oli, ja seal ettepanek tarvilikku enamust ei leidnud, siis ei saa ma rahaasjanduse komisjoni nimel rkl. Johanson'i ettepanekuga ühineda.

Juhataja **R. Penno**: Panen hääletamisele rkl. Johanson'i ettepaneku. (Hääletatakse.) (O. Gustavson, stp: Teie tahate ainult kindralitele anda.) Poolt on 37, vastu 43, erapooletuid 1, — seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 1. komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 vastu võetud.

§ 2 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 2. Paragrahv 1. nimetatud eelkrediit esitatakse Riigikogule kinnitamiseks riigi 1927./28. a. lisaelarve nr. 3 korras.

Aruandja **A. Veiler** (loeb):

§ 3. Käesolev seadus hakkab maksma tema vastuvõtmisega Riigikogu poolt.

Riigikontrolör **J. Zimmerman**:

Sellega ei saa nõus olla, et seadusi, mis käsitavad just rahalisi asju, hakatakse maksma panema nende vastuvõtmisega. See on tehniliselt lihtsalt võimata, niisama ka juriidiliselt, nagu seda seletanud on meie ülikooli õppejõud. Ei ole võimalik seadust täita enne, kui ta ei ole tekstuaalselt kokku seatud. Meie teame isegi seda, et üks seadus Riigikogus vastu võeti ja pärast jäeti välja kuulutamata. Võime niisugusesse olukorda sattuda, kus Riigikogu on teatava seaduse vastu võtnud, kus paragrahv sees on, et ta maksma hakkab vastuvõtmisega, selle seaduse alal tehakse kulusid, antakse raha välja, ja siis jätab Riigikogu juhatus selle seaduse välja kuulutamata. (A. Tupits, põl: Võib olla on streik ja ei saagi trükkida.)

Niisama ei ole võimalik riigikontrollil rahaministri käsule — raha välja maksta riigikassast, oma nõusolekut anda enne, kui seadus on tekstuaalselt kokku seatud, kui Riigikogu juhatus on talle alla kirjutanud. See ei ole veel seadus, kui kuskil on stenogrammid olemas, seal on parandusi, seal võivad trükivead sees olla, protokoll on alles vastu võtmata, ei tea, kas juhatus selle niiviisi kinnitab, aga juba seadus hakkab maksma ja seaduse põhjal antakse raha välja. Niisugune kord ei ole võimalik.

Mis puutub sellesse, et kiiremini niiviisi saadakse talitada, kui seadus maksma hakkab selle vastuvõtmisega, siis arvan mina, et praegusel korral riigivalitsusest ripub, milal ta selle seaduse välja kuulutab Riigi Teatajas. Kui selleks tarvidus peaks olema, siis arvan, et Riigikogu juhatusel võimalik peaks olema seadust minu pärast kas või täna trükkida lasta. Selleks peaksid ometi võimalused olema, on ju riigi trükikoda olemas ... (Vahehüüe: 8-tunniline tööpäev!) ... ja niisugust lühikest seadust, nagu seda on käesolev seaduseelnõu, võidakse kiiresti trükkida, kui tarvis on. (J. Laidoner, põl: Täiesti õige!).

Mina arvan, et tuleviku tarvis Riigikogu oma kodukorda peab parandama ja sinna märkuse sisse võtma, et seadust valminuks lugeda võib siis, kui see ka teisiti võidakse välja kuulutada kui Riigi Teatajas ilmumise, sest võib tulla trükikojas streik ja seadust välja kuulutada pole võimalik. Sarnasel korral on mõeldav, et seadus kuulutatakse välja Riigikogu poolt, kas või siin Riigikogu saalis. Tarvis on ainult seaduse maksmahakkamiseks seda, et ta peab tekstuaalselt valmis olema. Riigikogu juhatus

peab oma allkirjaga seda tõendama, siis alles saab ametnik seda täitma hakata. Enne aga, kui seadus tekstuaalselt valmis ei ole, ei saa meie lugeda seda seaduseks. Sellepärast arvan, et käesolev paragrahv peaks vastu võetama nii, nagu ta valitsuse poolt on ette pandud, nimelt: „§ 3. Käesolev seadus hakkab maksma tema avaldamisega Riigi Teatajas“.

Juhataja **R. Penno**: Härra riigikontrolörlilt on ettepanek, § 3. lugeda järgmiselt: „Käesolev seadus hakkab maksma tema avaldamisega Riigi Teatajas“.

Aruandja **A. Veiler** (lõpusõna): See ettepanek, nagu härra riigikontrolör öieti tähendas, oli valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu tekstis tehtud. Küsimus oli rahaasjanduse komisjonis kaalumisel, ja seal läks rahaasjanduse komisjoni liikme Oina ettepanek läbi ja võeti § 3. vastu tekst nii, nagu ta Riigikogule on esitatud. Võib olla, et härra riigikontrolöri seisukoht õige on, aga kahjuks ei saa mina rahaasjanduse komisjoni nimel selle ettepanekuga ühineda.

Juhataja **R. Penno**: Hääletamisele tuleb riigikontrolöri ettepanek § 3. kohta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 riigikontrolöri poolt ette pandud kujul vastu võetud ja ühtlasi seaduseelnõu teine lugemine läbi.

3. 1929/30. a. põllumajanduse üleskirjutamise seadus — II lugemisel. (Tekst III Rk. 5. istungj. pr. pr. lisades, vaata sisukord.)

Omavalitsuse komisjoni aruandja **K. Tamm**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

4. Kriminaal kohtupidamise seaduse § 177. muutmise seadus — II lugemisel. (Tekst III Rk. 5. istungj. pr. pr. lisades, vaata sisukord.)

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

5. Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson**. §§ 25—28 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 25. Eelmises (24) paragrahvis tähendatud vahekorras maksavad riik ja omavalitsus ka § 21. näidatud lisatundide tasu. Maalasuvate algkoolide õppejõududele maksab lisatundide tasust 20% maaomavalitsus, 80% riik.

§ 26. Avalikkude kesking kutsekoolide ja õigustega era-, kesking kutsekoolide õppejõudude palk ja lisatundide tasu on tervelt riigi kanda. Nende koolide juhatajate palgast on riigi kanda 80% ja kooli ülevalpidaja tasuda 20%.

§ 27. Õppejõudude teenistuse vahekorrad riigi ja omavalitsusega määratakse kindlaks eriseadusega.

§ 28. Tasu asetäitetundide eest (§ 22) maksab maalasuvais avalikuis algkoolides maaomavalitsus, teistes algkoolides koolide ülevalpidajad ja kesking kutsekoolides — riik, kui õpetajate palgad tervelt riigi kanda.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 29. Avalikkude koolide juhatajaile, ja maa-alkkoolide õpetajaile on kooli ülevalpidaja kohustatud andma vastava korteri ühes kütte ja valgustusega, kuna teistele õppejõududele antakse korter ühes kütte ja valgustusega, kui korter kooli juures olemas. Korteri eest (ühes kütte ja valgustusega) maksab korteri saaja üüri maa- või linnavalitsuse (riigikoolides haridusministeeriumi) poolt kindlaksmääratud normi järgi, kusjuures korteri saaja poolt makstav üür ei tohi tõusta üle kooli ülevalpidaja omavalitsuse poolt makstava normaalpalga osa (§§ 24. ja 26.) riigi koolides — üle 20% normaalpalgast. Riigi hoolekandekoolis ja Harku koloniis antakse õppejõududele korter tasuta.

A. Usai (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Teen ettepaneku, § 29 järgmiselt redigeerida: „Avalikkude koolide juhatajaile, nende abidele ja õpetajaile on kooli ülevalpidaja kohustatud andma vastava korteri ühes kütte ja valgustusega. Korteri eest (ühes kütte ja valgustusega) maksab korterisaaja üüri maa- või linnavalitsuse (riigikoolides haridusministeeriumi) poolt kindlaks määratud normi järgi, kusjuures korterisaaja poolt makstav üür ei tohi tõusta üle 10% normaalpalgast.“

Märkus: Kui ei ole võimalik korterit anda, või kui ei taheta pakutavat korterit vastu võtta, makstakse kooli ülevalpidaja poolt koolijuhatajale, tema abidele ja õpetajaile lisaks tervele palgale veel see osa faktilistest korteri, kütte ja valgustuse kuludest, millise summa võrra on need kulud suuremad, kui 10% vastava koolijuhataja, tema abi või õpetaja palgast, kusjuures kooli ülevalpidaja ei ole kohustatud enam kui 3-toalise korteri eest tasu maksma.“

Selle paranduse siht on õpetajate korteri tasu õiglasemalt korraldada, kui see selles paragrahvis on ette nähtud. Kõigepealt tuleb alla kriipsutada, et § 29. järgi linnaõpetajad võivad ainult sel juhul korterit saada, kui korterid kooli juures olemas. Vastasel korral need õpetajad korterit ei saa. Igatahes see seisukord ei ole õiglane. Ka linna õpetajaile tuleks võimaldada korteri saamine, kui mitte täielises ulatuses, siis vähemalt sel teel, et neile välja makstakse see vahe, mis tekib üüritud korteri hinna ja 10%-lise mahaarvamise vahel.

Edasi on väga kõrge 20%, mis maha arvatakse omavalitsuseasutuste poolt, samuti ka riigi poolt õpetajailt, kui nad korteri saavad. Palganormide tõstmisega loomulikult tõuseb ka korteriüür, mida peavad õpetajad ja kooli juhatajad maksma omavalitsusele ja riigile. Igatahes niisugune seisukord ei ole loomulik, et palgatõusuga tõstetakse ka korteriüüri. Sellepärast oleks täiesti loomulik, et mahaarvamise protsent korteri eest peaks alanema. Minu paranduses on võetud uus norm, see tähendab 10%, mis õiglasem oleks.

Haridusminister **A. Möttus:** Vabariigi Valitsus ei saa pooldada rkl. Usai' ettepanekut, eriti mis puutub selle ettepaneku esimesse ja viimasesse ossa. Küll aga on Vabariigi Valitsus arvamisel ja leiab võimaliku olevat korteriüüriks arvatav 10% viia ühele alusele nii linnades kui maal. Sellepärast teen ettepaneku Vabariigi Valitsuse nimel, § 29. teine lause vastu võtta järgmiselt: „Korteri eest (ühes kütte ja valgustusega) maksab korteri saaja üüri maa- või linnavalitsuse (riigikoolides haridusministeeriumi) poolt kindlaksmääratud normi järgi, kusjuures korteri saaja poolt makstav üür ei tohi tõusta üle 10% õppejõu normaalgast.“ See iseenesest ei tee riigikassale mingisuguseid kulusid juurde, samuti ei ole see ülejõu-käiv linnavalitsusele, nõnda et Vabariigi Valitsuse arvamise järgi võiks see ettepanek vastuvõetav olla.

Aruandja **L. Johanson** (lõpusõna): Komisjoni nimel ei saa ühineda kummagi ettepanekuga. Palun eraldi hääletamist.

Juhataja **R. Penno:** Asun rkl. Usai' ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun haridusministri ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Asun § 29. hääletamisele ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 29 vastu võetud.

§§ 30—36 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 30. Õppejõududele, kelle tundide arv alla 50% normaalarvust, ei ole koolide ülevalpidajad kohustatud natuuras korterit andma.

§ 31. Kui ühe perekonna liikmed õppejõududena samas koolis töötavad ja ühele neist § 29. alusel kooli ülevalpidaja korteri natuuras annab, siis ei ole kooli ülevalpidaja kohustatud teistele sama perekonna liikmeile eraldi korterit ega maalasuvais algkoolides 10% palgast maksma. Ühe perekonna liikmeil ei või olla ühes ja samas koolis lisatunde; erandit võib lubada § 21. korras ja piirides ainult tungiva tarbe korral, kui seda nõuavad kooli huvid. Ühe perekonna liikmeiks loetakse selles paragrahvis tähendatud juhtudel mees ja naine, vanemad ja lapsed, kui viimased elavad vanematega koos ja neil on ühine majapidamine.

§ 32. Peale palga makstakse õppejõududele, kellel on vähemalt 50% käesolevas seaduses määratud tundide normaalarvust nädalas, perekonna-abiraha riigiteenijate kohta käivate määruste ja normide järgi, linna poolt ülevalpeetavais avalikus algkoolides linnaomavalitsuse poolt, teistes avalikus koolides ning neis õigustega erakoolides, kus õpetajate palgad tervelt riigi kanda, — riigi poolt. Asetätetundide eest saadavat tasu (§ 22) perekonna-abiraha saamise õiguse määramisel arvesse ei võeta, kuid lisatundide tasu (§ 21) arvestatakse.

§ 33. Palk ja perekonna-abiraha makstakse hiljemalt iga kuu viimaseks päevaks; riigikoolides kooli krediidi käsutaja, muis avalikkudes koolides ning õigustega erakoolides kooli ülevalpidaja kaudu. Palga saatmise kulusid kooli asupaika õppejõu palgast maha ei arvata.

§ 34. Avalikkudes õppeasutustes ja õigustega erakoolides, kus õppejõudude palkadest vähemalt 80% riigi kanda, saavad õppejõud, kellel tähendatud koolides on vähemalt 50% tundide normaalarvust, samuti ka nende perekonnaliikmed ühistel alustel riigiteenijatega arstiabi ning rahalist toetust haiguse korral ja ühekordset abiraha sünnitamise ning surma puhul — valdade ja alevite poolt ülevalpeetavais koolides maaomavalitsuselt ja kõigis teistes koolides — koolide ülevalpidajailt. Haige õppejõu palga maksab riik ja omavalitsus §§ 24. ja 26. määratud vahekorras. Rahalise toetuse määramisel sünnitamise ja surma puhul lisa- ja asetätetundide eest saadud tasu arvesse ei võeta.

§ 35. Avalikkude koolide õppejõud saavad kooli ülevalpidaja poolt lubatud ametsõitudel kooli ülevalpidajalt sõidu- ja päevaraha ühistel alustel riigiteenijatega.

§ 36. Käesolev seadus hakkab maksma 1928. a. 1. aprillist. Sest ajast kaotab oma maksvuse Riigikogu poolt 13. mail 1921. a. vastuvõetud õpetajate palgaseadus (1921. a. R.T. nr. 41), Riigikogu poolt 8. veebruaril 1923. a. vastuvõetud õpetajate palgaseaduse muutmise seadus (1923. a. R.T. nr. 26) ja Riigikogu poolt 9. novembril 1923. a. vastuvõetud merikoolide seaduse § 28-da märkus II (1923. a. R.T. nr. 137.)

Samast ajast kaotab maksvuse Riigikogu poolt 20. mail 1927 a. vastuvõetud koolinõu-

nikkude ja avalikkude koolide õpetajate ajutise palgalisa seadus (1927. a. R.T. nr. 52) kõigi õppejõudude kohta, kes palka saavad käesoleva seaduse järgi.

Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse (R.T. nr. 27 — 1927. a.) § 3. osaliseks muutmiseks makstakse tööhoolekandeministeeriumi tervishoiu ja hoolekandevalitsuse hoolekande asutuste all ettenähtud lastekodude juhatajale ja juhataja abile Narva lastekodus palka käesoleva seaduse järgi.

Juhataja **R. Penno**: Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 18.20 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **R. Penno**.

Abisekretär **J. Piiskar**.

